

הוא, בכל מקום את מוצא פשחטאו ישראל, ושבו למולו, פשט ידו וקבלם, ומחל להם מיד, הדא הוא דכתיב, (מיכה ז יח) מי אל פמוף נושא עון ועובר על פשע.

פרשתא ח והאדם ידע את חנה אשתו. אמר רבי יהושע בן לוי, יש לנו להרהר בהאי פרשתא, וכל שפן בהאי פסוקא, דאמרה חנה, קניתי איש את ה'.

אמר רבי יצחק, אנא ידענא ליה כפשיטותיה. דהא תנן, אמר רב יהודה אמר רב, האי מאן דאתיליד ליה בר, כד שרי למלא, חובה עליה לאלפא ליה פסוקי דאורייתא, (דף כה ע"א) דאינון דחילו מן קדם ה', דכד ירבי ידבר לון לאינון פתובין, לדחלא מן מאריה.

רבי עקיבא, הוה יתיב קמיה דר' אליעזר, אמר ליה מאי האי פרשתא דפסוקא דא, דאמר ותלד את קיין, ותאמר קניתי איש את ה'. אמר ליה, עקיבא, אימא לך, יומא דר' ברוקא ושאר חברייה גלו ההוא חובה דעביד אדם, לא הוה אצטריף לאינון דלא ידעי עמיקתא ומסתרתא. וההוא יומא דאתגלי, אשתמע פלא מהאי פסוקא.

אדם נצטוה על השם, וחקא בשם. נצטוה על השם, הוא השם המיוחד, דכתיב ועץ החיים וגו'. וחקא בשם, זהו שם המשותף, דכתיב ועץ הדעת טוב ורע.

וחנה היתה תחלה בעבירה על זה. דכתיב ותקח מפריו. ולאחר שחטאו, וידעו עונם על מה שעברו, התמרמרו על מה שחטאו, והיא ביותר, מפני שהיא לעבירה, לעבור על שמו הגדול. פיון שנולד לה בן, הרגישה בדבר, ואמרה קניתי איש את

ברוך הוא. בכל מקום אתה מוצא, פשחטאו ישראל ושבו למולו, פשט ידו וקבלם, ומחל להם מיד. זהו שפתיב (מיכה ז) מי אל פמוף נושא עון ועובר על פשע. פרשה ח. (בראשית ד) והאדם ידע את חנה אשתו. אמר רבי יהושע בן לוי, יש לנו להרהר בפרשה הזו, וכל שפן בפסוק הזה, שאמרה חנה (שם) קניתי איש את ה'.

אמר רבי יצחק, אני ידעתי אותו כפשיטותו, שהרי שנינו, אמר רב יהודה אמר רב, זה מי שנולד לו בן, כשמתחיל לדבר, חובה עליו ללמדו פסוקי תורה, שהם יראה מלפני ה', שכשיגדל, יזכר את אותם הפתובים ליראה מרבנו. רבי עקיבא היה יושב לפני רבי אליעזר. אמר לו, מה הפרשה הזו והפסוק הזה שאמר ותלד את קיין, ותאמר קניתי איש את ה'? אמר לו, עקיבא, אמר לך. היום שרבי ברוקא ושאר החברים גלו את אותו החטא שעשה אדם, לא היה צריך לאותם שלא יודעים צמקות ונסתרות, והיום ההוא שהתגלה, נשמע הכל מן הפסוק הזה.

אדם נצטוה על השם וחקא בשם. נצטוה על השם, הוא השם המיוחד, שפתיב (שם א) ועץ החיים וגו'. וחקא בשם, זהו שם המשותף, שפתיב ועץ הדעת טוב ורע.

וחנה היתה תחלה בעברה על זה, שפתיב (שם א) ותקח מפריו. ולאחר שחטאו וידעו עונם על מה שעברו, התמרמרו על מה שחטאו, והיא ביותר, מפני שהיא היתה תחלה לעברה לעבור על שמו הגדול. פיון שנולד לה בן, הרגישה בדבר, ואמרה קניתי

ה' שְׁהוּא הַשֵּׁם הַמִּיחָד, וְעַל פֶּן לֹא אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְּשׁוּתָּף.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הָאִי טַעְמָא, חוּזְרַ עַל מַה דְּאָמַר רַבִּי אַבְהוּ, (שמות כב יט) זֹבַח לְאֱלֹהִים יִתְּרָם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲזָרָה חֲזָרָה לְהוֹדוֹת עַל אוֹתוֹ עוֹן שְׁעֵבְרָה, וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה כְּמוֹנוֹ, לְתַת כְּבוֹד לְאַחַר זֹלָתוֹ. אָבֵל זֶה יִהְיֶה אֶת הַשֵּׁם מִמֶּשׁ, וְלֹא לְאַחַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְשִׁפִּיר קָאָמַר ר' עֲקִיבָא, דְּאֵתְחִזֵּר עֲנִינָא עַל מַה דְּאָמַר רַבִּי אַבְהוּ. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה אֶת ה', וְלֹא לְשֵׁם אַחַר. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה (ש"א א יא) וְנִתְתִּיּוֹ לֵה' כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְלֹא לְשֵׁם אַחַר. וְעַל זֶה אָמְרָה תוֹרָה, (שמות לד יד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחַר, כִּי ה' קִנָּא שְׁמוֹ, אֵל קִנָּא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַד אֵימְתִי יִטְיִילוּן חֲבַרְיָא בְּרַזִּין עֵילְאִין דְּמַלְכָּא. אָמַר רַבִּי אֶלְפִסְנָדְרָאִי, תְּנִינֵן, מוֹסְרִין סְתְרֵי תוֹרָה לְחַבְרִים הֲרֵאוּיִים לְכֶךָ, כְּגוֹן אֲנִן וְחַבְרֵי אֲנִן כְּגוֹנוֹן.

וְתוֹסַף לְלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הֶבֶל, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא, מַה שְּׁמִיעַ לָךְ בְּהָאִי. אָמַר לִיהַ עַל כֶּךָ אֲנָא יְתִיב קַמָּךְ. אָמַר לִיהַ, אִסְתִּים פּוּמָךְ, וּפְתַח עֵינְךָ וְאוּדְנָךְ, וְאַצִּית.

דְּרַמָּז הוּא דְקָא רַמָּז, עַל הַהוּא שְׂמָא זְעִירָא, דְּאֵתְאַצֵּל מִשְׂמָא קַדִּישָׁא, דְּאֲנָא וְאֵת יְדַעְנָא. וּבְהָאִי שְׂמָא חֲבִיין סְגִיאִין בְּנֵי נִשְׂאָ, וְהוּא רַמָּז מְהִימְנוּתָא, לְמֵאן דְּאִסְתַּפֵּל בְּחֻמְתָּא.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, רַמָּז דְּאֵתְקַטֵּל הֶבֶל, אוֹרִי עַל מְהִימְנוּתָא דְשְׂמָא יְקִירָא עֵילְאָה דְּמַלְכָּא, דְּכַתִּיב (ישעיה

אִישׁ אֶת ה', שְׁהוּא הַשֵּׁם הַמִּיחָד, וְעַל פֶּן לֹא אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְּשׁוּתָּף. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הַטַּעַם הַזֶּה חוּזְרַ עַל מַה שְּׂאָמַר רַבִּי אַבְהוּ, (שמות כב) זֹבַח לְאֱלֹהִים יִתְּרָם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲזָרָה חֲזָרָה לְהוֹדוֹת עַל אוֹתוֹ הַעוֹן שְׁעֵבְרָה, וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה כְּמוֹנוֹ לְתַת כְּבוֹד לְאַחַר זֹלָתוֹ, אָבֵל זֶה יִהְיֶה אֶת הַשֵּׁם מִמֶּשׁ, וְלֹא לְאַחַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְיִפְהָ אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא שְׁחִזְרַ הַעֲנִינֵן עַל מַה שְּׂאָמַר רַבִּי אַבְהוּ. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה אֶת ה', וְלֹא לְשֵׁם אַחַר. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה וְנִתְתִּיּוֹ לֵה' כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְלֹא לְשֵׁם אַחַר. וְעַל זֶה אָמְרָה תוֹרָה (שם לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחַר, כִּי ה' קִנָּא שְׁמוֹ, אֵל קִנָּא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַד אֵימְתִי יִטְיִילוּן הַחֲבַרְיִים בְּסוּדוֹת הַעֲלִיּוּנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ? אָמַר רַבִּי אֶלְפִסְנָדְרָאִי, שְׁנִינֵן, מוֹסְרִים סְתְרֵי תוֹרָה לְחַבְרִים הֲרֵאוּיִים לְכֶךָ, כְּמוֹ שְׂאֲנַחְנוּ וְהַחֲבַרְיִים שְׂכַמוֹנוּ.

וְתוֹסַף לְלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הֶבֶל (בראשית ה ב). אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא, מַה נִּשְׁמַע לָךְ בְּזֶה? אָמַר לוֹ, עַל כֶּךָ אֲנִי יוֹשֵׁב לְפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ, סַתֵּם פִּיךָ, וּפְתַח עֵינֶיךָ וְאִזְנֶיךָ, וְהִקְשֵׁב.

שְׂרַמָּז הוּא רִמָּז עַל אוֹתוֹ שֵׁם זְעִיר שְׂנַאצֵּל מִן הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, שְׂאֲנִי וְאֵתְהָ יוֹדְעִים. בְּשֵׁם הַזֶּה חוֹטְאִים בְּנֵי אָדָם רַבִּים, וְהוּא רַמָּז הָאֲמוּנָה לְמִי שְׂמַתְבוּנֵן בְּחֻמְתָּא.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, הַרְמָז שְׂנַהֲרַג הֶבֶל מוֹרָה עַל הָאֲמוּנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד הַעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שְׂכַתוּב (ישעיה ב) וְנִשְׁגַּב

דְּכַתִּיב (ישעיה

ה' לְבָדוּ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אוי לעולם פֿשְׁתַּצָא מִמְּנוּ, פֿעַת אָנִי מִסְתַּפֵּל בְּחֻמְהָ רַבָּה. אָמַר לוֹ, הָרִי אֲמַרְתִּי לָךְ סְתָם פִּיךָ, שְׁהָרִי רְאִיתִי שְׂדֵי לִי וְלָךְ בְּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֲזוּר קִינְ לְהִיּוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה וְהִכָּל רוּעָה צֹאן. זֶה הִבִּיא קָרְבָן, וְזֶה הִבִּיא קָרְבָן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִינְ בָּא בְּגִסּוֹת הָרוּחַ, וְהִכָּל בְּנִמְיֻכוֹת הָרוּחַ, שְׁפָתוֹב זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁפָּרָה. מַה פְּתוּב? (בראשית ד) וַיִּשַׁע ה' אֶל הַכֹּהֵן וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִינְ וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִפְלוּ פְּנֵיו, עַל שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְלִמְדֵנוּ, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, יוֹם שְׂדֵינְ כָּל הַנִּשְׁמוֹת עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה חָרָה לָךְ? הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוּמַר, אִם תִּיטִיב, יִהְיֶה לָךְ שְׂאֵת.

לְפָתַח חֲטָאֵת רַבִּין (בראשית ד, ז) - כְּלוּמַר, לְאוֹתָם פְּתַחֵי גֹן עֵדֶן שֶׁהַנִּשְׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ - חֲטָאֵת רַבִּין. הַחֲטָאֵת שֶׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מְזֻמָּן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבַּל עֲנֻשָּׁךְ. וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקְתוֹ - כְּלוּמַר, אִם תִּיטִיב מִעֲשִׂיךָ, וְהַחֲטָאֵת הַהוּא יִכְסֹף לָךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבִירוֹת. אַתָּה תִּמְשַׁל בּוֹ - שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרֵג עִמָּךְ.

לִמְדֵנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אָנִי רְאִיתִי אֶת רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁשָּׂאל אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַדָּבָר הַזֶּה. אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, הָרַם עֵינֶיךָ לְמַעְלָה, וְאַתָּה שָׁב אֲצִלִּי, שְׁהָרִי הַכֹּל מִפְּרֹשׁ בְּמָה שֶׁאֲמַרְתִּי. הָרִים עֵינָיו, אַחַר כֵּן הִרְפִּין רֵאשׁוֹ. אָמַר, הָרִי עֲשִׂיתִי כְּמַעֲשֵׂה הַנְּחֹשׁ וְלֹא יִדְעָתִי. קָרַב אֵלָיו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלַחֵשׁ לוֹ. בָּא רַבִּי עֲקִיבָא, וְנִשַּׁק יָדָיו וּבִכָּה, וְאָמַר, הַכֹּל הוּא כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתָּ בְּרֵאשׁוֹנָה - מִגְּבִיָּהִים אֶת

ב (יא) וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדוּ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, ווי לְעֵלְמָא בַּד תִּיפּוּק מִנִּיהּ, פֿעַן אָנָּא מִסְתַּפֵּל בְּחֻמְתָּא סְגִיָּאָה. אָמַר לִיהּ, הָא אֲמַרְתִּי לָךְ אֲסִתִּים פּוּמָךְ, דִּהָא חֲזִינָא דִּדִּי לִי וְלָךְ בְּעֵלְמָא. אָמַר ר' יְהוּדָה, נִתְחַזַּר קִינְ לְהִיּוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה, וְהִכָּל רוּעָה צֹאן, זֶה הִבִּיא קָרְבָן, וְזֶה הִבִּיא קָרְבָן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִינְ בָּא בְּגִסּוֹת הָרוּחַ, וְהִכָּל בְּנִמְיֻכוֹת הָרוּחַ, דְּכַתִּיב (תהלים נא יט) זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁפָּרָה. מַה פְּתִיב וַיִּשַׁע ה' אֶל הַכֹּהֵן וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִינְ וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִפְלוּ פְּנֵיו, עַל שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְחֵאנָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, יוֹם שְׂדֵינְ כָּל הַנִּשְׁמוֹת, עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה חָרָה לָךְ, הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוּמַר אִם תִּיטִיב, יִהְיֶה לָךְ שְׂאֵת.

לְפָתַח חֲטָאֵת רוּבִין, כְּלוּמַר, לְאוֹתָם פְּתַחֵי גֹן עֵדֶן, שֶׁהַנִּשְׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ, חֲטָאֵת רוּבִין. הַחֲטָאֵת שֶׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מְזוּמָּן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבַּל עֲנֻשָּׁךְ. וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקְתוֹ, כְּלוּמַר אִם תִּיטִיב מִעֲשִׂיךָ, וְהַחֲטָאֵת הַהוּא יִכְסֹף לָךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבִירוֹת. אַתָּה תִּמְשַׁל בּוֹ, שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרֵג עִמָּךְ.

חֵאנָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אָנָּא חֲמִינָא לְרַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁשָּׂאל לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּבַר זֶה. אָמַר לִיהּ, עֲקִיבָא, סַק עֵינֶיךָ לְעִילָא, וְאַתָּה תִּיב גַּבְאִי, דִּהָא מְפָרֵשׁ כּוּלָּא בְּמָה דְאֲמַרְנָא. זְקַף עֵינָיו, לְבַתֵּר אַרְכִּין רִישִׁיָּה, אָמַר, הָא עֲבַדְנָא כְּעוֹבְדָא דְחִיּוּנָא, וְלֹא יִדְעָנָא. קָרִיב גַּבּוּי ר' אֱלִיעֶזֶר, וְלַחֵישׁ לִיהּ, אַתָּה ר' עֲקִיבָא, וְנִשַּׁק יָדָיו, וּבִכָּה, וְאָמַר, כּוּלָּא הוּא פְּמָה דְאֲמַרְתָּ בְּקַדְמִיתָא. זְקַפָּאן זְקִיפָן, תַּתְּאָן תַּתְּאִין, דִּלָּא

יכיל קודשא בריהו הוא בהדי שותפין. (דף כה ע"א)

אמר ר' שמעון, חנה אמרה, שקנתה איש את ה', שהוא ה' המיוחד. והוא קלקל מעשיו, ולא רצה לעמוד בדרך הישר, הלא הוא דכתיב, ויצא קין מלפני ה', ויצא מאותו הכלל שאמרה אמו.

ובשבי"ב פה מה פתיב. וישב בארץ נוד, שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו, וקבל עליו עונשו. דתנינן, כל המתודה חטאתו ומתבייש מהן מוחלין לו מיד על כל עונותיו. הלא הוא דכתיב, (משלי כה יג) ומודה ועוזב ירחם.

ר' חייא אמר מהכא, והתודה על חטאתו אשר חטא, ונאמר ונסלח לו. ר' ייסא אמר, אין דבר בעולם עומד בפני התשובה. קין נגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, וכשעשה תשובה, פקע החצי. דכתיב, וישב בארץ נוד, אבל נע לא נאמר.

תנו רבנן, על הכל הקדוש ברוך הוא מוחל, ואינו מוחל על כבוד שמו. ומי אינו מוחל, והרי מנשה מלך יהודה המיר כבודו של מקום בהבלים. שאני מנשה, דהוא בגרמיה ידע דהבל הוא, ולא שוי ליה עיקר בלביה, דברי ר' יהודה. ר' שמעון אומר, אין לך דבר שבעולם שעומד בפני התשובה כלל. אמר רבי יצחק, מאי דכתיב, ואחות תובל קין נעמה. אלא אמר רבי יצחק, צדקת היתה, ונעימה במעשיה. ר' אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה, על (דף כה ע"ב) שהיתה חכמה במלאכת הפרזל, כמו אחיה תובל קין. משמע דכתיב, הוא היה אבי כל חרש נחשת וברזל, ואחות תובל קין נעמה, הוא הוציא

הגבוהים, ומורידים את התתונים, שאין הקדוש ברוך הוא יכול עם שתפים.

אמר רבי שמעון, חנה אמרה שקנתה איש את ה', שהוא ה' המיוחד, והוא קלקל מעשיו ולא רצה לעמוד בדרך הישר. זהו שכתוב (שם) ויצא קין מלפני ה', ויצא מאותו הכלל שאמרה אמו. ובשבי"ב פה מה פתיב? וישב בארץ נוד, שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו וקבל עליו עונשו. ששנינו, כל המתודה חטאתו ומתבייש מהן, מוחלין לו מיד על כל עונותיו, זהו שכתוב (משלי כה) ומודה ועוזב ירחם.

רבי חייא אמר מכאן, (ויקרא ה) והתודה אשר חטא, ונאמר (שם) ונסלח לו. רבי ייסא אמר, אין דבר בעולם עומד בפני התשובה. קין נגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, וכשעשה תשובה, פקע החצי, שכתוב (בראשית ד) וישב בארץ נוד, אבל נע לא נאמר.

שנו רבתינו, על הכל הקדוש ברוך הוא מוחל, ואינו מוחל על כבוד שמו. והאם אינו מוחל, והרי מנשה מלך יהודה המיר כבודו של מקום בהבלים? שונה מנשה, שהוא בעצמו ידע שהבל הוא, ולא שם אותו עקר בלבו - דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, אין לך דבר בעולם שעומד בפני התשובה כלל.

אמר רבי יצחק, מה זה שכתוב (שם) ואחות תובל קין נעמה? אלא, אמר רבי יצחק, צדקת היתה ונעימה במעשיה. רבי אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה על שהיתה חכמה במלאכת הפרזל כמו אחיה תובל קין, ממשמע שכתוב הוא היה אבי כל חרש נחשת וברזל, ואחות